

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Поляруш А.В., здобувач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС.

Використання спеціальних знань шляхом залучення спеціаліста під час досудового розслідування позитивно відображається на розкритті та розслідуванні злочинів, пов'язаних з незаконним обігом підакцизних товарів, забезпеченні прав учасників кримінального судочинства, одержанні доказової інформації, швидкому та ефективному встановленню істини у кримінальному провадженні.

Як зазначає М.Г. Щербаковський, участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій як одна з форм використання спеціальних знань має своїм призначенням формування доказів у кримінальному провадженні. Процесуальні функції спеціаліста одержали подальший розвиток у кримінальному процесуальному кодексі України[1, с. 405].

У розслідуванні злочинів, пов'язаних із незаконним обігом підакцизних товарів проводяться різноманітні слідчі (розшукові) дії, що спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 223 КПК України)[2, с. 124]. Однак зібрати докази не завжди можливо без застосування спеціальних знань. Оскільки слідчий не володіє спеціальними знаннями, то він може залучити відповідного спеціаліста, який не лише виявить сліди злочину, але й допоможе їх правильно описати у протоколі, упакувати, проконсультує щодо формулювання завдань при призначенні відповідного виду судової експертизи, допоможе обрати правильні тактичні прийоми тощо.

Підтвердженням цього є думка слідчих органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства. Так, за даними анкетування 72 % респондентів вказали, що не в змозі самостійно здійснювати виявлення, фіксацію та вилучення слідів злочину, хоча 38 % - стверджують протилежне, спираючись на багаторічний досвід роботи у правоохоронних органах.

Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок(ч. 1 ст. 71 КПК України)[2,с. 42, 45].

При розслідуванні злочинів, пов'язаних з незаконним обігом підакцизних товарів спеціаліст може брати участь у таких основних слідчих (розшукових) діях як: 1) огляд (місцевості, приміщення, речей, документів (ч. 3 ст. 237, 238, 239 КПК України)); 2) обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи (ст.ст. 234, 236 КПК України); 3) слідчий експеримент (ст.240 КПК України); 4) пред'явлення особи для впізнання (ч. 8 ст. 228 КПК України).

Для досягнення мети залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій слід дотримуватися таких тактичних прийомів взаємодії слідчого зі спеціалістом, а саме: 1) завдання спеціалісту даються виходячи із його призначення сприяти збору доказів, звертати увагу слідчого на обставини, пов'язані з такими діями, давати пояснення з приводу виконуваних ним дій; 2) інформацію спеціалісту про обставини злочину надавати одночасно із завданнями, при цьому з'ясувати чи немає запитань у спеціаліста; 3) слід спостерігати за діями спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій, а також здійснювати контроль за його діяльністю для попередження відступу спеціаліста від встановленого порядку проведення слідчої (розшукової) дії, втрати, зіпсуванні виявлених доказів; 4) слідчому слід здійснити заходи щоб: пояснення спеціаліста були доступні й зрозумілі понятим та іншим учасниками слідчої (розшукової) дії, спілкування спеціаліста з учасниками слідчої (розшукової) дії відбувалося через нього; 5) всі дії та

результати спеціаліста повністю відображати у протоколі проведення слідчої (розшукової) дії, особливо які прийоми, технічні засоби були застосовані для виявлення, фіксації та вилучення слідв, об'єктів, речей, документів тощо [3, с. 193-195].

На нашу думку, спеціалістів, які беруть участь у слідчих (розшукових) діях при розслідуванні злочинів, пов'язаних з незаконним обігом підакцизних товарів, можна поділити на групи, а саме: 1) ті, які безпосередньо виявляють, фіксують, вилучають доказову інформацію під час слідчої (розшукової) дії і залучаються до неї відповідно до Кримінального процесуального кодексу України (інспектори-криміналісти); 2) ті, які надають консультації під час проведення слідчих (розшукових) дій (документознавці, бухгалтери, програмісти, спеціаліст паливно-мастильних матеріалів тощо); 3) ті, які беруть участь у проведенні слідчих (розшукових) дій є обов'язковою та без яких вона є незаконною і недосяжною: психолог, лікар тощо).

Отже, спеціалістів, що можуть залучати до проведення слідчих (розшукових) дій у розслідуванні розглядуваних злочинів може бути значна кількість, усе залежить від завдань, які ставить перед собою слідчий на певному етапі розслідування. Незалежно від галузі спеціальних знань, якими володіють спеціалісти, у розслідуванні незаконного обігу підакцизних товарів, такі особи є потрібними під час проведення слідчих (розшукових) дій. Вони об'єднані однією загальною метою – сприяння слідчому у зібранні криміналістично значущої інформації для швидкого, ефективного, повного розкриття та розслідування злочину.

Список використаних джерел:

1. Щербаковський М.Г. Особливості залучення спеціаліста до участі у кримінальному провадженні / М.Г. Щербаковський, М. Г. Чернець // Актуальні проблеми застосування нового кримінального процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі. – Харків, 2012. – С. 405-406.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 1 квітня 2013 р. : (ОФЦ. ТЕКСТ). – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2013. – 328 с. – (Кодекси України).

3. Махов В. Н. Использование знаний сведущих лиц при расследовании преступлений: Монография / В. Н. Махов. – М.: Изд-во РУДН, 2000. – 296 с.